

Jaroslava Severová - Význam detailu

Jaroslava Severová se zabývá *obrazem*, mezi prvními v České republice¹ začala používat digitální technologie a počítač jako nástroj k vyjádření svého výtvarného názoru. Na počátku devadesátých let vybudovala v rámci předmětu *Výtvarná tvorba – počítačová grafika* pracovní pro digitální tisk na ČVUT v Praze a paralelně se svou uměleckou tvorbou předávala nabyté zkušenosti studentům architektury. Pro mnohé studenty se nepochybně stala vzorem i přítelkyní. Ve svém pedagogickém působení pokračuje v současné době na Univerzitě v Hradci Králové.

V roce 2017 se představila rozsáhlou sérií nových digitálních tisků, z nichž je patrná autorčina snaha připomenout, že pochopení obrazu generovaného počítačem, stejně jako jakéhokoliv jiného, nelze redukovat jen na jeho formální stránku, protože i do tohoto typu obrazu umělec promítá své individuální východisko, stejně jako osobní interpretace vědeckého či jiného poznání.

Posuzujeme-li dílo Jaroslavy Severové v časové posloupnosti, je patrné, že si autorka v minulosti dokonale osvojila techniky kresby i hlubotisku, avšak vidíme, jak ji její hloubavá povaha a experimentátorský duch později přivedl ke konceptuálnímu pojetí zvolených témat a následně k použití počítače. Autorka si uvědomuje, že hlavním tématem její tvorby je *statický obraz, který zachycuje proces*.

V šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století pracovala s jednoduchými geometrickými tvary, rozleptávala kovové desky na části, pohybovala s nimi a přeskupovala je; tiskla na papír různé variace, které byly záznamem nějakého děje: cykly *Rozpadání*, *Růst*, *Změna*. Elementární tvary čtverce, trojúhelníku nebo kruhu předjímalý první strukturovaná pole v pohybu. Zároveň zachycovaly jemné rozdíly v pozorování určitého předmětu nebo jevu, a právě tyto nuance se staly vlastním principem její práce; sama říká: „*Jde o zlomky času, které následují, jestliže pozorně něco vnímáš. Je to ten okamžik složený z drobných chvil, pořád to a teď.*“

Podobně uvažoval o věcech filosof Gilles Deleuze v knize *Záhyb*, když napsal: „*Každá vědomá percepce obnáší ono nekonečno malých percepcí, které ji připravují, z nichž se skládá a které po ní následují. Od kosmologického k mikroskopickému, ale také od mikroskopického k makroskopickému. Percepce přináleží rozpráší svět, ale také zduchovnit prach.*“²

Jaroslava Severová neobjevuje krásu a dokonalost počítačových programů a jejich možností, ale zajímá se o vlastní vyjádření v podobě zachycení signálu či fáze časové sekvence, jakéhosi procesu mizení, nebo naopak zjevení reálné situace. Severová projektuje struktury vlastního otevřeného systému, jež tiskne na papír jako hodnoty fyzikálních veličin závislých na čase; tyto

¹ Zdeňek Sýkora vystavoval v roce 1965 poprvé počítačové struktury, na kterých spolupracoval s matematikem Jaroslavem Blažkem, digitální tisky Josefa Jankoviče a Jaroslavy Severové a jejich studentů byly prezentovány na výstavě *Počítačová grafika* v Galerii Hollar v Praze v roce 1996, výstavu připravil kurátor Jiří Machalický.

² Deleuze, Gilles. *Záhyb. Leibniz a baroko*. Praha: Herrmann&synové, 2014, s. 149. (Přeložila Marie Caruccio Caporale.)

signály se stávají metaforami krajin, myšlenkových map či zobrazení iluzí prostoru, které nás nutí přemýšlet o neurčitosti vnější skutečnosti, nebo naopak přílišné přesnosti jejího promítání do našich životů.

Zaměříme-li se na předmět a vlastnosti inkoustových znaků na obrazech Jaroslavy Severové, uvědomíme si, že inspirací může být i tradiční persko-arabské písmo, které poznala v rámci své pracovní cesty v roce 2010 v tureckém Istanbulu. Autorka záměrně nepracuje s videem, zabývá se statickým obrazem, jehož prostřednictvím evokuje izolované okamžiky, intervaly, které vytváří *topologický prostor*. Její podrobný pohled je soustředěn na význam detailu za hranicí viditelnosti zobrazovaných reálných procesů, na zaznamenávání sledů událostí, jež výsledný obraz tvoří, a přesto z něho v závěru unikají.

Jednoduchý princip ve zvětšeném výřezu struktury písma proměňuje zdánlivé maličkosti ve světelná pole, ve smyslová data skutečných věcí. Jaroslava Severová ukazuje, že často něco nepatrného může způsobit změny v našem způsobu vidění, např. *Slepá skvrna, Sedm, Zprávy, Světlo, Prostor, Linie*, v němž se utváří význam děje v závislosti na uspořádání černé a bílé barvy. Součástí většího celku se stává série tisků *Semena*, jež vznikla zvětšováním chyb a nedokonalostí původně přesných tvarů. Vizualně vyvolávají v naší mysli představu zárodku rostliny i procesu klíčení závisujícího na vnitřních a vnějších podmínkách. Mezi nejdůležitější vnější faktory tohoto procesu patří i světlo nebo tma. Motiv zastřené okna vzbuzuje pocit divákovi známý z každodenních situací vnímatelných smysly: prosvětlenosti, tepla, jemnosti barvy, hrubosti látky, vůně květin, hladkosti květináče, jeho lesku i stínu. Chybí zde prostorové vztahy, které vyjadřují prostorovou orientaci v místě, kde se nacházíme. Pohled do autorčiny pracovny uzavírá okno, jež vidíme na obraze. Když přistoupíme ke skutečnému oknu a odhrneme závěs, za oknem spatříme panoramatický pohled do zahrad prvorepublikových vil, vnímáme štít barokní sýpky, zbytek statku nacházejícího se v blízkosti, na jehož pozemku byly postaveny eklektické bytové domy. Je to vlastně nadhled do zvládnuté krajiny, do otevřeného prostoru města orámovaného oblohou.

Počítač nabízí mnoho podnětů i určitý druh estetiky, podstatou zůstává realizace konečného záměru, ostatně jak popisuje autorka: „*Přemýšlela jsem o způsobu zobrazení, aby to bylo něco doopravdy, něco jako schéma, plán nebo dětská kresba, nebo jako znak, písmeno.*“ Když Severová zobrazuje *doopravdy*, snaží se vizuálně zachytit reálnou situaci, kterou vnímáme v její nahodilosti i v komplexnosti řádu, hloubce zkoumání nebo sotva slyšitelného šumu. Konečná rozhodnutí jsou vždy svobodná, subjektivní a spoléhají se na základní zkušenost – lidskou a smyslovou. A ta nám pak vyjeví, co je, nebo není *doopravdy*.

Jana Šindelová